

MYSLIVECKÉ ZVYKY A TRADICE

• PATRONI MYSLIVCŮ	str. 1
• MYSLIVECKÉ SLAVNOSTI	str. 2
• ROZLOUČENÍ S MYSLIVCEM	str. 2
• MYSLIVECKÁ MLUVA I	str. 2
• MYSLIVECKÁ MLUVA II	str. 3
• OSOBNOST MYSLIVCE	str. 5
• HONY	str. 6
• POSLEDNÍ LEČ	str. 7
• ÚLOMEK	str. 8
• ZÁLOMEK	str. 9

PATRONI MYSLIVCŮ

Sv. EUSTACH byl dříve

Kult sv. EUSTACHA, jako patrona myslivců byl k nám zaveden již v 16. století, zatímco legenda o sv. HUBERTOVI až v 18. století. Eustach byl původně římský vojevůdce Placidus, žil v 1. stol. n.l. a byl zuřivým pronásledovatelem křesťanů, ale jen do doby, než se mu zjevil na lovu jelen s ukřižovaným mezi paroží. Úplně stejně jako později synu vévody Bertranda z Aguitanie... Dne 20. září v roce 118 n.l. byl naopak zase Eustach umučen i s manželkou a dětmi pro vyznávání Krista, možná že i svými předchozími vojáky. Jeho památka je uctívána římskokatolickou církví právě 20. září, v čase jelení říje. (Avšak ten den najdeme v dnešních kalendářích Olega a ne Eustacha, jako 3. listopadu Huberta.) Nicméně je v naší zemi hodně a hodně kapliček zasvěcených patronu myslivců sv. Eustachovi. Možná, že těch hubertovských není více. Již v roce 1697 založil „landjäger“ Rayman známou kapličku sv. Eustacha poblíž křivoklátského hradu. A komu myslíte, že je zasvěcena kaple na lovecké zámku Ohrada v mysliveckém muzeu v Hluboké nad Vltavou? Ne Hubertovi, ale Eustachovi! Také Schwarzenberští myslivci, kteří založili v roce 1692 vůbec první organizaci myslivců Čechách si říkali Myslivecké bratrstvo sv. Eustacha. V Římě se nachází chrám, vystavěný v 9. století k počtě sv. Eustacha. Také v českém jazyce byla legenda o sv. Eustachovi zpracována dříve než o sv. Hubertovi.

Ted' ale hlavně sv. HUBERT

První doklady o uctívání sv. Huberta se nachází v 15. století, k nám však byl jeho kult zaveden německou šlechtou a našim hrabětem Františkem Antonínem Šporkem až o tři století později. Postupně zatlačil do pozadí kult sv. Eustacha a dnes je nejvíce rozšířeným patronem české myslivosti. O jeho životě, místě žití je tolik konkrétních údajů, že se můžeme právem domnívat, že tento náš patron není žádnou fiktivní osobností. Narodil se v roce 656 a zemřel v r. 727 n.l., byl synem vévody a jeho otec působil také jako dvořan u krále Theodorika III. Vyrůstal na královském dvoře a učil se rytířským dovednostem, včetně lovu. Obvyklý v tomto prostředí byl ovšem rozmařilý život, kterému se mladý Hubert údajně věnoval plnými doušky. Však také díky jemu a pikantnímu průvodnímu zdůvodnění toho, připijíme plnými doušky levou rukou. (To zdůvodnění nebudu dnes podrobně rozepisovat, však ho všichni znáte, snad až na Silvestra...) Málo myslivců však asi ví a diví se tomu, že Hubert byl ženatý a měl syna. Jeho manželka se jmenovala Floribona a syn Floribert, ona však při porodu kolem roku 685 zemřela. Jakým zjevením byl Hubert potrestán za náruživý a nemírný lov každý den, včetně velkých svátků, každý myslivec dobře zná, takže ani to není nutno popisovat. Dal se na pokání, zanechal rušného života, vstoupil do kláštera a stal se dokonce později biskupem v Lutychu. Pro svůj zbožný život byl po smrti prohlášen za světce a byl mu přiřčen patronát, tenkrát nad lovci, nad myslivci. Málo je známa také skutečnost, že jeho nástupcem v lutyšském biskupství byl jeho syn Floribert, který dal dne 3. listopadu 744 jeho hrob otevřít a téměř neporušené ostatky dal převést do sargofágu. Píší o tom hlavně proto, že právě tento den, 3. listopadu slavíme svátek našeho patrona a také pořádáme četné slavnosti. To hlavní ponaučení, které bychom si z této legendy měli brát i v této době je: lovit moudře, střídmě, neprovozovat honbu za

množstvím trofejí a jimi prezentovat svoje postavení, možnosti a zámožnost. Platí to zejména pro novodobé lovce. Neboť si uvědomí, že právě ušlechtilé vlastnosti byly již před mnoha tisíci lety u lovců vysoko ceněny.

MYSLIVECKÉ SLAVNOSTI

Slavnosti bez náboženského kontextu, zvané také většinou Den myslivosti. Tyto slavnosti je vhodné pořádat mimo jiné v měsíci červnu, v Měsíci myslivosti. Spojit je s výstavkou trofejí, vycpanin, fotografií, kreseb a obrazů, besedou, s hudbou, se střeleckou soutěží a samozřejmě s troubením trubačů, případně s ukázkou pasování. Program připravovat vždy tak, abychom docílili účast širší veřejnosti a nedělali takovou slavnost jen pro sebe. Je vhodné pamatovat i s hrami a soutěží pro děti. S nimi přijdou i rodiče. Nejlépe je spojení se zahradní slavností, večerní taneční zábavou v sále, neb na parketu.

Druhá forma, v posledních letech velmi rozšířená, je spojení s náboženským obřadem, s hubertskou mší a zvaná vesměs Hubertské slavnosti. Mohou být spojeny s vysvěcením eustachovské nebo hubertské kapličky, pomníků, obrazů patronů, či zahájení provozu nové myslivecké chaty, klubovny, či jiného objektu. Velmi rozšířené jsou i samotné Hubertské mše, často jen troubené, jejichž autory jsou Josef Selement a Dr. Petr Vacek. Na těchto mších vidáme v kostelech účast sokolníků se svými dravci, dokonce se mnohde připouští i účast ukázných loveckých psů. Někde je nošena na malých přenosných výřadech do kostela i ulovená zvěř. Podotýkám, že i tady platí, že zvěř musí být správně ukládána na pravý bok, neb vodní zvěř na zád. Na všech mysliveckých slavnostech nosí všichni myslivci stavovský úloмок na levé straně klobouku. Takto ozdobené klobouky mohou mít myslivci na hlavách i v kostele. Snad je to u nás nezvyklé, ale mohli jsme vidět v Tisíci letech myslivosti záběry z chrámu Saint Hubert v Belgii, kde tomu tak bylo skutečně u všech myslivců. Ozdobou mysliveckých slavností, pokud se dělají průvody, bývají také krásně okširované koně, ať již táhnou povozy, neb je sedlá Hubert a Diana. Však koně k myslivosti v historii vždy patřili. Myslivecké slavnosti, ať v také, či onaké době, je potřebí hojně pořádat. Přiblížíme se jimi lidem, k někomu dechovkou, k někomu pobožností, a staneme se pro veřejnost přijatelnějšími. Máme přitom možnost prezentovat naše staré myslivecké zvyky a tradice.

MYSLIVECKÉ POHŘBY

také bývají někdy i slavné a tak mi dovolu je ke slavnostem přiřadit. Jinam to už vůbec není vhodné. Po úmrtí našeho kolegy je důležitá návštěva rodiny zesnulého s nabídkou, buď uspořádání mysliveckého pohřbu neb alespoň pomoci a účasti myslivců. Nezapomeňte dát včas do myslivecké skříňky parte s úlomkem a případně i s fotografií zesnulého myslivce. Objednáme zelený věnec. Po domluvě s pozůstalými mohou myslivci vynášet rakev a nést ji do kostela, postavit čestnou stráž v obřadní síni, v kostele jen když není celá dlouhá mše. Tři a tři členové čestné stráže mají na levé straně klobouku stavovské úloмок rubem navrch a mají je na hlavách jak v obřadní síni, tak i v kostele. Totéž platí pro myslivce – nosiče rakve, věnců a mysliveckých vyznamenání na podušce. Pokud to rodina výslovně neodmítne, měli by si myslivci zajistit vhodného řečníka. V každém mysliveckém kolektivu se jistě najde takový, který si dokáže připravit přiměřeně dlouhý a výstižný projev, kterým se za všechny rozloučí se svým kolegou. Řečník může držet pětivýhonkový úloмок, který po skončení projevu položí na rakev, ke katafalku, či vhodí do hrobu jako poslední pozdrav. Stejně tak učiní později i všichni myslivci se stavovskými úlomkami, které sejmou se svých klobouků.

Při každém mysliveckém pohřbu do hrobu považují za zvlášť vhodné připravit plnou ošatku třívýhonkových úlomků, postavit s ní mladého myslivce u hrobu a nabízet úloмки ke vhození do hrobu i všem ostatním účastníkům. Je to vhodné zapojení spoluobčanů do dodržování našich zvyků. K mysliveckému pohřbu patří samozřejmě trubači, kteří mimo jiné troubí zejména „Loučení“ a to buď po skončení projevu řečníka, či úplně nakonec celého obřadu. Na většině mysliveckých pohřbů se střílí při spouštění rakve čestná salva. Jsou-li k tomu podmínky, může se i u krematoria – tři salvy po pěti vteřinách slepými náboji. Pokud je smuteční průvod, mohou střelci jít se zlomenými puškami i jako čestná stráž podél rakve. Pořad celého obřadu, do kterého zasahují myslivci se samozřejmě předem dohodne s organizátory pohřební služby, případně i s knězem.

MYSLIVECKÁ MLUVA

Mluva myslivců patří do mysliveckých tradic jako jeden z jejích pilířů. Ba co víc, myslivecká mluva, řečeno slovy básníka, jsou překrásné květy na louce mysliveckých zvyků, jsou jejich nikdy neuvadající ozdobou. Zvládnutí odborné myslivecké mluvy je především **ctí každého myslivce**. Kdo ji neovládá, aby raději mlčel a neriskoval posměch ostatních. Ten je ostatně prostředkem, jak docílit toho, aby myslivci tuto krásnou a jedinečnou tradici ctili, dodržovali a používali jen těch správných výrazů. Ale zvládnutí odborné myslivecké mluvy je nejen ctí, ale také povinností. Co však říct k prohlášení jednoho nového, ale staršího, myslivce – spíše jen lovce, který řekl, že je toho názoru, že je to záležitost „pouze lidových myslivců organizovaných v ČMMJ“. Asi tím chtěl říci, že se to netýká profesionálních myslivců a myslivců – podnikatelů (asi pojištěných v podnikatelské pojišťovně?), kteří s námi nechtějí mít nic společného! Až mě zamrazilo! Kam se to řítí naše česká myslivost? Kde jsou ideály zakladatelů jednotné myslivecké organizace - pánů Žalmana, Slaniny, Dyka a dalších? Vraťme se k té povinnosti užívat mysliveckou mluvu. Již v roce 1945 Ministerstvo zemědělství ji ustálilo a podpořilo výnosem ze dne 22. 10., jímž uložilo povinnost používat českou mysliveckou mluvu jako jednu ze starých mysliveckých

tradic a jako odbornou terminologii samostatného odvětví. Také platný myslivecký řád ukládá užívat mysliveckou mluvu. Každý myslivec by měl znát dobře mysliveckou mluvu, dobře rozhodně u všech druhů zvěře, která žije v jejich honitbě, která souvisí s výkonem práva myslivosti, s kynologií, lovectvím a s péčí o zvěř.

Zvěř všeobecně

Do pojmu zvěř patří ta zvířata savci i ptáci, která jsou vyjmenována v zákoně o myslivosti. Podle pokrývky těla rozlišujeme zvěř srstnatou (savce) a zvěř pernatou. Rozlišení na zvěř užitkovou a škodnou se již nemá používat, tedy ani tyto výrazy, které ani v zákoně se již neuvádějí. Naopak rozlišujeme rozdělení zvěře na velkou, což je veškerá spárkatá, velké šelmy (medvěd, rys a vlk) a z pernaté tetřevovití, divoký krocen, drop, výr a bažant královský (což je nutné respektovat při pasování na lovce, ovšem jen u těch druhů, které zákon povoluje lovit) a na zvěř drobnou, což je veškerá ostatní zvěř. Dále rozlišujeme zvěř chráněnou, která je hájena celoročně, zvěř hájenou, která má omezenou dobu lovu a zvěř nehájenou, lovenou po celý rok. Černá zvěř je prase divoké a zvěř červená, což je sice málo používaný výraz, který platí pro veškerou zvěř parohatou. Rozdělení zvěře podle původu – zvěř původní, cizí čili cizokrajná; podle sídliště – zvěř nížinná čili luční, pahorkatinná, horská; podle prostředí zvěř polní, lesní, vodní, podle stálosti výskytu – zvěř stálá, přebíhavá (toulavá), tažná čili stěhovavá; podle stáří – zvěř mladá, stará, přestárlá; podle snášenlivosti zvěř samotářská, společenská; podle zdravotního stavu – zvěř zdravá, nemocná, poraněná; podle způsobu chovu – zvěř divoká, polodivoká, krotká; podle způsobu lovu – zvěř lovná, nelovná. Střelená zvěř je zhaslá, zašlá na nemoc uhynulá, či padlá. Někteří myslivci označují dosledovanou zvěř jako padlou – což je ovšem velmi nesprávné.

Světla, slechy, běhy...

To jsou výrazy, které nechybí ve znalosti zpravidla žádnému adeptovi u zkoušek. A tím to zpravidla u mnohých končí. Jak konstatují i další kolegové ze zkušební senátu, znalost myslivecké mluvy je stále horší a horší. Když se to noví myslivci pak v praxi doučí, je to dobře. Horší je neznalost u dlouholetých myslivců. Takže světla má téměř veškerá zvěř, také pernatá včetně krkavcovitých, sovy i lovečtí psi. Avšak pozor – dravci mají oči. Slechy má veškerá srstnatá zvěř a lovečtí psi. Uši žádná zvěř nemá, pouze zajíc má lidový název ušák (uznaný pro mysliveckou mluvu).

Běhy má zase veškerá srstnatá zvěř a lovečtí psi a tím to končí. Stojáky má tetřev, tetřívka, bažant, volavka, sovy, ale i dravci, ovšem zakončenými pařáty. Stojáčky má jeřábek, koroptev, orebice, holubi, hrdlička, sluka, kvíčala, krkavcovití, ale i racek ovšem s plovací blánou. Plováky mají kachny, lyska, potápka a kormorán. Vesla mají husy a běháky krocen a drop. Častá chyba myslivců je, že říkají všem zobákům klovec. Klovec má však jen tetřev, tetřívka, jeřábek, bažant, krocen a orebice. Ani koroptev nemá klovec, ale klubec, když i zobák u ní není chyba. Zobák mají holubi, drop, kachny, lyska, kormorán, volavka, racek, kvíčala, sovy a dravci (sokolovití se zejmem) a husa (s nehtem). Sluka má však píchák. Výraz nos je používaný většinou jen u psů a zapomíná se, že nos má také zajíc, králík, veverka, svišť a ondatra. Divoké prase má ryj, šelmy – medvěd, liška, psík mývalovitý, rys, divoká kočka, jezevec, vydra, kuny, tchoř a lasice mají čenich. Větrník má veškerá spárkatá kromě prasete divokého.

Prakticky veškerá zvěř má hlavu. Pokud se to někomu zdá málo odlišné od hovorového jazyka a říká „palice“ aj., tak je to nehorázná hrubost a neúcta ke zvěři. Veškerá spárkatá zvěř má pro přijímání potravy svírák. Pozor, neplést se svírkou! Zajíc má však hubu s vousy, stejně tak králík a ondatra. Hubu má také veverka a svišť. Mordu má medvěd, liška, psík mývalovitý, rys, jezevec a lovecký pes, ale vydra má mordu se štětinami. Kuny a lasice mají mordičku. Jazyk veškeré spárkaté zvěře je lízák a ten má také vlk, liška a psík mývalovitý, a tím to také končí, ostatní zvěř má prostě jazyk, který není výrazem myslivecké mluvy. Jelen má pod světlými slzníky, které vylučují světlomaz, či jelení bezoár. Ale pozor: bezoár jsou také kulové útvary v žaludku kamzíka, tvořené nestrávenými částmi potravy.

A na závěr ještě zuby:

Jelen má horní špičáky kelce – používání výrazu grandle není správné. Divoká prasata mají zbraně, což jsou u kňoura v dolní čelisti páráky a v horní klektáky, bachyně má háky. Zajíc, svišť a ondatra mají hlodáky, či struhy. Veverka jen hlodáky. Medvěd, liška, jezevec, rys, divoká kočka a vydra mají trháky.

MYSLIVECKÁ MLUVA

Ozdoba hlavy u samců – parůžky, parohy, růžky a rohy, nad kterými mnohý myslivec jása jak jsou krásné, jak jsou pěkné. Takový se pak dočká někdy posměchu, že pěkné a krásné je jen ženské pozadí, zatímco trofej je dobrá, silná, vyspělá, kapitální, pravidelná. Podle počtu výsad je pak kupř. jelen rovný, nerovný, škůdník, mnich, holec, či zrůdník, nebo dokonce parukáč. Chybou je říkat parukář, knoflíkář, paličkář. (To jsou lidé, kteří vyrábí paruky, knoflíky, paličky.) Správné je knoflíkáč, paličkáč. Někteří myslivci jsou při svých chybách suvereni. Za rozhodující považují skutečnost, že to tak říkal jejich otec, děd či jiný starší myslivec, který byl považován za osobnost a nepřipouští, že se to od něho učili chybně. Stejně tak, jako daňci nejsou lopatáři, ale lopatáčit a nejsou ani vařečkáři, ale vařečkáčí. Los má také parohy a je také lopatáč má-li parohy lopatovitě. jsou-li však bidlovité, je bidláč. Všude „č“ na konci. Ve vývoji parohů je pak špičák a vidlák (tam „č“ na konci není). Říci, že muflon má rohy není chybou, i když toulce jsou hezčí. Kamzíci i kamzice mají růžky, jejichž dolní část se

nazývá kořen a zahnuté konce háčky, na nich vruby a prstence. Kozy bezoárové a kozorožec horský mají rohy a na nich roční vruby a kozy na ostré přední straně ztlustěliny. Protože všechny lovecké trofeje nejsou jen připomínkou loveckého úspěchu a pýchou myslivce, ale také doklady chovné úrovně, naučme se je správně pojmenovávat mysliveckou mluvou a alespoň tady nedělat chyby.

Reprodukce zvěře

Svatební období zvěře, pohlavní orgány a oplodňování má velmi rozmanité výrazy v myslivecké mluvě. Často se v praxi chybuje, když hovoříme o tokání bažantů a koroptví, o páření kachen a říje je často vztahována ke zvěři, která ji nemá. Říji má jen spárkatá mimo divočáků, ti mají chrutí a stejně tak jezevci. Zajáci a králíci mají honcování. Honění mají veverka, svišti, ondatra a vlk (jehož samice kaňkuje). Kaňkování má liška, psík mývalovitý, rys, divoká kočka, vydra, kuny, tchoři a lasice. Tok mají tetřevovití, krocani, dropi, sluky, jejichž kohoutci se píchají a mají zásnubní reje. Ostruhování mají bažanti, ale koroptve párkování či rozštipování a pojmají se. Páří se husy, orebice, hrdličky, lysky, krmoráni, volavky, krkavcovití, dravci, sovy a holubi, kteří se při tom zobáčkují, či hubičkují. Jak vidno, páří se především pernatá, ale patří sem i medvědi, zatímco kachny ne, u těch je to řadění.

Pohlavní orgány samců spárkaté zvěře včetně divočáků jsou žíla a ráže, které jsou v šourku a dohromady kratiny a ne střapec, jak si to mnozí myslivci v praxi zjednodušují. Střapec je pouze prodloužená srst kolem žíly. Samice spárkaté zvěře mají svírku. Zajíc má pyj a ráže a dále i králík, veverka, svišť a ondatra, zatímco samice všech těchto mají pochvu. Pyj a ráže má také medvěd, ale medvědice nemá pochvu, ale přezku, stejně jako liška, vlčice a všechny další šelmy. Samci spárkaté samice pokládají. Planá laň je trvale neplodná, neoplozená laň je jalová. Oplodněné samice jsou pak těžké a kladou losičasta či lůsata, kolouchy, srnčata, daňčata, muflončata, kamzíčata, kůzlata. Bachyně je plná a selí se, metá selata. Zaječka je rovněž plná, vrhá či metá zajičata. Plná je a vrhá také veverka veverčata, ondatra ondatřata, medvědice medvičata, vlčice vlčata, liška liščata, fena psíka mýv. štěňata, div. kočka koťata, jezevčice jezevčata, vydra vydřata, kuna kuňata, tchořice tchořičata, lasice lasičata. Tetřevovití, krocani a dropi ošlapují a jejich kuřata se proklubávají a líhnou. Pojmají se koroptve. Ostatní pernatá včetně sov a dravců se páří, mláďata se rovněž proklubávají a líhnou, samice je vyvádí, holá mláďata jsou holátka.

Hlasy zvěře

Pro zvuky vydávané zvěří znají slovníky myslivecké mluvy téměř 50 výrazů. Vybral jsem pro oživení jen některé, ty nejvíce frekventované, nejhezčí a zajímavé: Jelen troubí (avšak i los), ale také brouká, mrmlá, huká. Los při klusu spárky cinká. Jelen sika hvízdá a taktěží i muflon (muflonka meká), kamzík, svišť a medvědice. Vlk vyje a skolí, vlčata skučí a štěkají. Liška vrní, skučí, skolí, postřelená kvílí, liščata kamží, rys přede, kviká, vrčí, funí, prská, rysice mňouká, vydra mručí, vřeští, brečí, prase chrochtá, funí, mlaská, kňour klektá, selata kvičí, zajíc mrouká, naříká, vřeští, zajičata pískají. Píská však i orebice, dravci a sluka, která však také i kvorká. Dravci křičí, kachna káchá, bažant kodrcá, bažantí slepice crká a bažantí kuřata tikají. Krásný výraz je pro zvuky koroptví – čiřikají. Zvuky tetřeva: puká, trylek, výlusk a broušení, jeho slepice kvoká. Tetřívěk zapískne či zaškrtne, pšouká, bublá, jeho slepička také kvoká. Jeřábek pípá, v toku syká a trylkuje, drop dudá a bubnuje, (bubnují také zajáci a králíci – předními běhy do vzduchu), krocán hudruje. Divoké hrdličky vrkají, zahradní však ne, ty houkají – též i holub. Hezký výraz je i pro zvuky veverek – čokají, ale také mroukají, mlaskají a sviští – jako svišti a ti navíc i hvízdají. To by snad pokud jde o zvuky stačilo, i když jsem nevyčerpal zdaleka vše. Ale nakonec: Víte kdo tleská? To by snad měl být také zvuk, vždyť potlesk je vždy slyšet. Tleská a aplauduje daňčí zvěř – stále kelkami, ale to slyšet není, takže zvuk to nebude.

A dostali jsme se k ocasům

Pro ocasy najdeme 13 výrazů:

Kelku má medvěd a veškerá spárkatá mimo prasat, ty mají píрко, stejně jako zajíc a králík. Veverka má chvost, stejně jako rys a na sleších chostky – stejně jako rys – to se dobře pamatuje. Chvost má ale také svišť. Jezevec má štětec, vydra prut jako krátkostří psi, lasice má proutek. Tatrč má tetřev, krocán a drop, tatrček mají jeřábek, koroptev, orebice a sluky, zatímco tetřívěk má lyru a bažant klín. Dravci a sovy mají rej dovák. Často se myslivci bojí vylovit slovo ocas, domnívají se, že to není myslivecký výraz. Ale je. Ocas má jedenáct druhů zvěře: ondatra, holub, hrdličky, lyska, kachny, husy, potápka roháč, kormorán, volavka, kvíčala a krkavcovití.

A na závěr o myslivecké mluvě mi dovolte vybrat některé LIDOVÉ NÁZVY ZVĚŘE, protože také do myslivecké mluvy patří: Divoké prase: štětinač, kudrnáč, zajíc: matěj, janek, ušák, macek, staroch, babka, mladík, mladoch, březňák, hráč, polňák, lesňák, horňák, skalňák a dokonce i bahňák. O oblíbenosti zajíce u myslivců svědčí i tento největší počet lidových názvů. Veverka: dřevolezka, ondatra: dlakoš, pižmový bobřík, krysa pižmová. Kdo je huňáč, chlupáč, brumta snad ani psát nemusím, stejně jako kmotra, kmotřička, ferina. Jezevec je kmotr, strýc, poustevník, kuna lesní větevnicka, pelešnice, medovka, její příbuzná kuna skalní: skalnice, kuna domácí a tchoř je smraďoch, polař či myšař, ale i žabař. Tetřev je hlucháň, tetřívěk malý pták, krocán morák, bažant drnošlap, koroptev čiřikavka, lesačka, holub doupňák dírák, hřivnáč sukáč, sluka dlouhozobka, krásnoočka, bekasina otavní nebeská kozička, drop je dudák.

To by snad pro oživení myslivecké mluvy stačilo, i když jsme tím nevyčerpali zdaleka vše. Pokud jsem Vás nacytal z neznalosti do 10 výrazů, jste výteční, vynikající, pokud jste neznali víc výrazů než 15 či 20, je to ještě dobrý průměr, protože se asi nenajde myslivec, který by znal mluvu naprosto dokonale. A pokud je u Vás ta neznalost větší než dvaceti výrazů – radím: kupte slovník.

OSOBNOST MYSLIVCE

Vlastnosti myslivce, zdůrazněme – dobré vlastnosti, patří bezesporu do mysliveckých tradic. Pro primitivní lidi, kteří si navykli na živočišnou potravu, byl lov nezbytný. Zpočátku sbírali plody, vejce, mláďata zvěře a ptáků a poté lovili jednotlivě. Ale brzy poznali, že ve větší skupině byl lov úspěšnější. A již v této chvíli vyvstal požadavek na osobní vlastnosti jednotlivců, které od nich nějaká vůdčí osobnost vyžadovala. Určitě to musela být neohroženost, síla, bystrost, vytrvalost, ale i ukázněnost, nezištnost a jakási družnost. A možná už také dobré přátelství navzájem a určité nějaká tehdejší morálka. Dobré morální vlastnosti byly vyžadovány vždy, v každé době.

Myslivec musí být dobrý člověk

Začínáme-li přednášet v mysliveckých kurzech o osobnosti, citujeme v úvodu zpravidla, že již starořecký dějepisec Xenofón žádá ve své knize „aby lovec dodržoval střídmost při lovu“ a Laiber v r. 1340 píše: „Kdo loví přiměřeně a se znalostmi, o tom má být hovořeno v dobrém“. Platí něco z toho i pro dnešní dobu? Jsem přesvědčen, že ano. Můžeme se potkat s nenasytými lovci, kteří z vychloubačností provozují honbu za množstvím trofejí a staví na odív svoje možnosti. Ale nejen ta střídmost jim chybí, ale i ty znalosti, protože mnozí žádný myslivecký kurz neabsolvovali a myslivecké zkoušky skládali podobně jako právníci v Plzni. Mají pak taková lidé etiku a morálku? Pojmeme morálka v myslivosti rozumíme patřičné odborné znalosti spojené s láskou k přírodě a charakterovou ušlechtilostí. Protože řádný myslivec musí nejdříve chovat a zušlechťovat, chránit a pečovat o zvěř, a až pak, až nakonec i lovit. U někoho by na velké množství trofejí bylo málo otýpek sena donesené do lesa hladovějící zvěři! Ale to jsem se dostal příliš rychle do současné praxe. Ještě se trochu vrátím do historie. Časopis Česká myslivost z r. 1899 uvádí: „Ten kdo chce být dobrým myslivcem musí být poctivý, rozumný, moudrý, opatrný, neomrzlý, neohrožený, bdělý, bystrý, věrný, mlčenlivý, bohobojný, střízlivý a pevného zdraví, a milovati své psy“. To je vlastností! Klasik ruské literatury I. S. Turgeněv jich vyjmenoval ještě více – 24. Mnohé z nich dnes sice vyloudí úsměv, ale hodně jich platí i dnes, a i pro českou myslivost. Zejména provozovat myslivost ušlechtilé a s citem. Mezi myslivci by neměl mít místo ten, kdo v touze po trofeji stělí srnce kamkoliv, jen aby získal trofej, neb v ty dny tak potřebnou zvěřinu. Je-li myslivec oprávněn zvěř usmrcovat, nemá přitom právo ji týrat a je o ni povinen celoročně pečovat.

Poctivost, slušnost a družnost

Měli bychom si dnes zdůrazňovat vlastnosti jako je čestnost a slušnost. Veřejnost na vesnicích časem pozná jaké jsou vztahy mezi myslivci, vycítí jejich vzájemnou nevráživost a to vrhá špatné světlo na všechny myslivce, na celou naši myslivost. Samozřejmostí pak je bezpodmínečné dodržování všech zákonů, vyhlášek, doby lovu, i bezpečné zacházení se zbraní. Měli bychom zlepšovat vztahy v našich mysliveckých kolektivech, všichni by měli mít k sobě přátelský vztah. Proto je tak důležitý zvyk podávat si ruce, a to na znamení, že budeme spolu dobře vycházet, pracovat i lovit. Ale podat si ruce protože se to musí a chovat se nepřátelsky, před i po se vymračovat – to je falešné. Jsou bohužel i horší případy – že si myslivci vůbec ruce nepodávají. I takové jsou zvyky v praxi. Náročností na vzájemnou slušnost a pořádek také budeme dodržovat dobré tradice zděděné po našich předcích.

Myslivecké odívání

Zelená barva patří k lovu odedávna – je to barva přírody, a ta je také základem našeho oblečení ve všech odstínech, a i v kombinaci s hnědou, šedou a opět ve všech odstínech. Slavnostními mysliveckými barvami je i bílá a černá. Tyto zásady dodržovali již majitelé různých panství při zavádění stejnokrojů pro své myslivce, lesníky, aby je nejen dobře rozeznávali, ale i aby se jimi mohli honosit. Pokrývkou hlavy u všech myslivců je výhradně klobouk a čepice jen zimní. Lesníci z povolání mohou užívat čepice patřící k jejich stejnokroji. Veškeré kšiltovky, bekovky, plátěné a jiné čepice myslivci zásadně nenosí. Bohužel stále častěji je tento velký prohřešek možno vidět. Platí to i pro teplé počasí při honech na kachny. V tomto případě je možno připustit lehký plátěný klobouček, samozřejmě zelený. Prostovlasý nemůže jít myslivec na lov, kam by dal případný úlomek!? Pokud si chce myslivec na klobouk umístit trofeje z pernaté, tak zásadně jen na levou stranu. Štětka se umísťuje do zvláštního toulce, poněkud dozadu a musí být jen vlastní trofejí. Pravá strana klobouku musí zůstat volná pro zasunutí úlomku. Přemíra odznaků a trofejí přestává být ozdobou a svědčí o pochybném vkusu majitele. Myslivecká vyznamenání, odznaky za zásluhy o myslivost na klobouk nepatří, ta se připínají na pravou stranu saka na hrud. Jednou ze zásad mysliveckého oblékání vždy bylo, aby se myslivci od sebe příliš nelišili. Teď naopak někteří mají snahu opačnou. Svědčí o tom různé kožené, až kovbojské klobouky a jiné zvláštnosti oděvu. Již ve starší literatuře jsem našel výtku k oblékání myslivců: „nehodné jsou různé součástky vojenské výstroje, výstroj neodpovídající mysliveckým tradicím“. V tomto smyslu musíme opět důrazně odmítnout, aby se myslivci dostavili na své společné akce v maskovacích oděvech, v maskovacích vzorech na jakýchkoliv oděvních součástkách, včetně pokrývky hlavy. Maskáče do myslivosti nepatří, to by

vypadalo, jako když jde jednotka do boje, nehledě k tomu, že je nosí dnes již hodně civilistů, turistů, rybářů a trampů i bezdomovců. Je to nevhodné, nevkusné a myslivečtí hospodáři by měli takto oblečené myslivce posílat ze zahájení honů domů. Oblékání žen se řídí všeobecnými zvyklostmi a jejich ženské stejnokroje jim sluší určitě více než nám mužům. Na slavnostnější akce mohou nosit sukně, k lovu pak kalhoty. Klobouky (dámské také existují) by měly nosit ženy – myslivci vždy a smekají je při troubení jako muži. Pozdravy mají myslivci jen dva: „Lovu zdar!“ a „Myslivosti zdar!“ Jiné nepoužíváme.

Hony

Zvyky při společných lovech

Každé setkání myslivců začíná vždy podáním ruky. Proším za prominutí, že začínám popisováním – jak ruku podávat, někomu to bude úsměvné, ale asi čtvrtina myslivců to neumí. Takže: podáváme vždy pravou ruku (není-li zraněná), celou dlaní do dlaně (nikoliv jen prsty), tiskneme a potřásáme jen přiměřeně (nejvýše třikrát – asi po vteřině). Nejdůležitější však při podávání ruky je dívat se zdravenému s úsměvem do očí a nikoliv někam stranou.

Největším problémem však je, že ruka se podává na stvrzení, že spolu budeme lovit v upřímné družnosti přátelství a jsou někteří, kteří si sice ruce podají a vůbec spolu nemluví, protože se dlouhodobě nemají rádi. A pak jsou i tací, kteří si z téhož důvodu ruce nepodají vůbec.

Od obojích bychom měli žádat, aby si své problémy vzájemně vyřešili, nebo aby nebyli vůbec účastníky společného lovu, neřku-li jednoho mysliveckého kolektivu.

Nástupy k zahájení

Formy nástupů ke společným lovům nejsou až tak přesně sešněrovány starými tradicemi. Nejvhodnější je, když stojí vedoucí honu proti střelcům a honci na jedné boční straně, trubači na druhé a tvoří tak společně čtverec.

Tento způsob nástupu se v praxi osvědčil nejlépe, je možné ho praktikovat jak při malém, tak i při velkém počtu účastníků a není v rozporu se žádnými tradicemi. Další možnost je, že vedoucí honu stojí v čele, střelci stojí na pravé boční straně a honci na levé boční straně. Trubači stojí proti vedoucímu honu, nebo vedle něho po levé straně.

Střelce při malém počtu účastníků stavět jen do jedné řady. Při větším počtu zpravidla do dvojřadu, a zcela výjimečně, při velkém počtu účastníků i do trojřadu. Na počátek každé řady se mohou postavit závodčí, které si pak střelci pamatují a stále je následují. Závodčí mohou stát při zahájení i vedle vedoucích honu.

Stává se, že host má s sebou nějakého rodinného příslušníka, či přítele. Je chybou, když ten se pak staví s ním do řad střelců. Měl by stát při zahájení buď mezi honci, pokud s nimi i při honu půjde, nebo opodál jako divák. Při samotném lovu, pokud má patřičný věk a bude zapsán jako účastník, pak může být u střelce, nejlépe těsně za ním.

Při zahájení společných lovů je nutno dávat lovcům i honcům jasná a výstižná pokyny, kterých musí každý přesně uposlechnout, zejména pokud jde o bezpečnostní pravidla.

Při zahájení honu vyslechnou účastníci uvítání s nepokrytou hlavou, když před tím tak učiní i vedoucí honu. Je velmi nevhodné vybírat od účastníků honu při nástupu finanční příspěvek. Nevhodně oblečení (v maskáčích, bez klobouku a podobně) mohou být z účasti na společném lovu vyloučeni.

Výlože

Po každé leči se tímto zvykem dává najevo, že se všechna zvířata řádně eviduje, že se nic nezatajuje. Klade se na pravý bok, výjimku tvoří drobná pernatá a vodní zvířata, kterou je lépe klást na hřbet. Stejně pravidlo platí i na výřadu. Každý desátý kus se povytáhne, každý druh se klade do samostatné řady, u bažantů a kachen se rozlišuje pohlaví už na výloží, stejně jako později na výřadu. Zvířata se při výloží zběžně prohlédne, stranou se dají znehodnocené kusy, zajíci se ošetří vymačkáním. Při výloží se myslivci nestaví do žádných řad, ale také nevyužívají této krátké přestávky ke kritice průběhu honu a stavů zvířete. Průběh honu tím nesmí být rušen.

U výloží se netroubí Halali, snad jen když je uloven vzácnější druh zvířete, pokud se na honu může lovit. Naopak již při výloží je možno předávat úlomky, aby úspěšnější lovci byli viditelně oceněni pro další průběh honu.

Výřady

Hned na úvod si připomeňme, že účelem výřadu je vzdát důstojně počtu zvířete a slavnostně ukončit lov. Podle toho musíme volit i místo výřadu. Neměl by být na návších, náměstích, dvorech, na dlažbě, asfaltu. Nejlépe na trávě, na kraji lesa, kde hon skončil, či u lovecké chaty. Může být použita chvoj jako podklad pod zvířata, nebo k orámování celého výřadu, do rohů pak, pokud jsou, malé smrčky. Zvířata se pokládá zprava doleva.

Pořadí pokládané zvířete na honech na drobnou: první liška s oháňkou do pravého úhlu od těla, dále následují zajíci, králíci, bažantí kohouti, bažantí slepice, kachny, drobná pernatá, malé šelmy, straky, vrány a další. Pokud je však ulovena spárkatá zvířata, černá na naháňkách, dávají se ulovené lišky až za ně a na konec výřadu zase drobné šelmy. Nevhodné je zvedat

černou zvěř na roztažené přední běhy.

Každý desátý kus se o polovinu těla povytáhne, zvěř by neměla být na sebe namačkána a mezi řadami je dobré nechat místo na projití. Největší chybou a bohužel současně i nejčastější, je překračování řad zvěře. Je to paradox: myslivec připravuje výřad k počtě zvěře a přitom ji potupí překračováním. Někteří honci na znamení své profesionální vyzrálosti dokonce i házejí se zvěří, pernatou nosí za stojáky a plováky, ne za hlavu! Dojem ze sebekrásnějšího honu pokazí hrubé zacházení s úlovky, a to nejen překračování řad. Přesto jako host bych nedokázal pokárat provinilce, ale kdokoliv by to učinil, určitě bych ho podpořil.

Rozhodně to však musí učinit myslivecký hospodář, protože tyto vážné prohřešky jsou především jeho špatnou vizitkou. Na výřadu jsou přítomni všichni účastníci honu, odcházet předčasně je neslušné. Všichni jsou na nástup řádně ustrojeni a se zbraněmi. Rodinný doprovod se opět nestaví mezi střelce, ale buď mezi honce, nebo opodál.

A nyní k problému jak se staví účastníci honu k výřadu. Střelci musí stát vždy proti hlavám zvěře, zatímco vedoucí honu proti hřbetům a honci proti běhům (stojáčkům), tedy na druhé straně proti střelcům. Aby výřad by obstoupen, jak nám praví tradice našich předků, pak pro trubače zbývá místo proti vedoucím honu.

Při takovém seskupení všichni vyslechnou se vši vážností, v pozoru, s obnaženou hlavou, počet úlovků podle jednotlivých druhů, poděkování za kázeň a možná drobné výtky nedostatků. Honci budou určitě vždy oceněni za honbu v těžkém terénu.

Klobouky na hlavy putují až po závěrečném zvolání Lovu zdar! A po skončení troubení. Nikdo by neměl během ceremoniálu telefonovat, to je nutno odsoudit, stejně tak, když si někdo sám bere zvěř z výřadu. Každý počká co je mu podáno.

Dohořívající ohně bývají symbolem konce hezkého dne stráveného s dobrými přáteli v přírodě. Neodmítneme pozvání k účasti na poslední leči, se kterou jsme samozřejmě počítali, protože jsme nepřijeli si jenom zastřílet a pro zvěřinu. Z neúčasti na poslední leči nás může omluvit jen nějaká vážná nepředvídaná událost.

POSLEDNÍ LEČ

Poslední leč není jen ten skutečně poslední lov při honu, ale v povědomí utmáčeného myslivce je to především teplo hospůdky, horká polévka či guláš a především orosené první pivo, které záhy vystřídá druhé. Prostě pohoda po celodenní štrapáci. Tak laskavý je začátek každé poslední leče.

Po hodinách často osamocení při lovu, cítí zpravidla každý potřebu sdělit si navzájem své poznatky, své často nevšední zážitky a poté i dobrou náladu vyjádřit písničkou.

Místnost, kde se večerí a koná následná poslední leč, má být vkusně vyzdobena, lépe bez přemíry chvojí a opelichaných vycpanin, zatímco paroží a úlomky na bílých ubrusech jsou vkusnou ozdobou. V souladu se starými tradicemi je, aby obsluhu obstarávali mladí myslivci, pokud to nedělají zaměstnanci pohostinství, či manželky myslivců.

I to vše patří a lze zařadit mezi tradiční myslivecké zvyky. Je třeba objasnit, co vše by mělo být obsahem tradiční dobře organizované poslední leče.

Král honu

Jeho vyhlášení by mělo být po guláši první na programu, pokud nebylo provedeno již při výřadu. Je to krátký ceremoniál, při němž je možno předávat i větší třívýhonkový, či menší pětivýhonkový úlomek. Dává se na pravou stranu klobouku a nosí se jen do konce dne. Dostane-li úlomek při poslední leči, nedává se zpravidla již na klobouk, ale položí se volně na stole před králem. Může se zavěšovat na krk keramická medaile nebo předávat jiný dárkový předmět. Rozhodně však jsou pro všechny honitby dostupné diplomy pro krále honu.

Někde vyhláší i dva, dokonce tři nejúspěšnější střelce, pořadí se určuje podle vzácnějších úlovků a podle počtu drobné zvěře. Při rovnosti úlovků dostává přednost host a dále má přednost věkově starší myslivec. Druzí a třetí jsou většinou nazýváni „podkrál“ či „princ“. Před předáváním ocenění se troubí „Pozor, pozor si dej...“ Předávající položí dlaň pravé ruky na levé rameno lovce a pronese vhodný krátký proslov. Kupříkladu: „Jménem české myslivosti a kamarádů myslivců prohlašuji vás za ulovení 12 kusů divokých kachen pro dnešní den - králem honu. Vážení myslivci, nechtě jsou po celý večer panu X Y prokazovány počty, které králi honu právem náleží!“ Ostatní obvykle zvolají: „Ať žije král!“

Král honu může mít ten večer určitá privilegia, jako např. čestné posezení, přísedící u soudu atd. Úctu zvěři a myslivosti však musí vzdát i on, král honu. I odsouzen může být za „velký zásah do kmenových stavů zvěře“.

Přípitky

Během poslední leče se často pronášejí přípitky. K počtě zvěře, vedoucímu honu, nejlepšímu lovcům, hostům, honcům, jubilantům i kuchařkám. Dodržujeme starodávný zvyk **připíjet levicí**. Proč levou? „K tomu se tradují dvě nedoložená vysvětlení z historie: první - psův přípíjel u složeného jelena levicí, protože v pravé držel vodítka smečky psů. A druhé: kníže Hubert, ještě než se věnoval bohabojnému životu, měl po lovu při hostině po své pravici krásnou příslušnici „fracimoru“ a jí věnoval celou svou pozornost. Přítomný kněz ho chtěl odpoutat od sličné paní a zvedl číši jemu k přípitku. Hubert však pohotově zdvihl číši levicí s odůvodněním - když pravá loví, levá připíjí, aniž se nechal ze své zábavy vyrušit...“ Uvádí se někdy i další verze, že při připíjení na zdar parforsního honu držel jezdec otěže v pravé ruce, proto připíjel levou.

Čestný myslivecký soud

Hned úvodem musím zdůraznit, že i tento tradiční zvyk se dělá především pro dobrou pohodu a pobavení, takže tam nepatří hrubé osočování, zášť a neřeší se ani vážné prohřešky a přestupky. Takové případy se musí řešit jindy a jinde. Zde se soudí žertovným způsobem jen drobné přestupky, které účastníci „spáchali“ proti tradicím a zvykům, chyby v myslivecké mluvě, překračování zvěře, nevhodný oděv, telefonování při zahajování, chyby při nošení a pokládání zvěře, opomenutí zlomit pušku, či dokonce vybití, střílení před a po odtroubení a podobně. Za stolec v čele místnosti zasedá okamžitě zvolený nebo „dědičný“ soudce, dva přísedící (jeden z nich může být král honu), případně žalobce a obhájce. Čím více osob, tím bohužel soud trvá déle, protože každý se chce projevit a soud by měl být krátký.

Účastníci soudního senátu mají na hlavách klobouky s úlomky na levé straně - stavovské. Stolec je ozdoben úlomky, svíce a leží tam symbol mysliveckého práva - tesák. A také něco na připití. Křesťanský symbol - kříž nepoužíváme, jednak máme své atributy, a jednak by se to mohlo považovat za znesvěcení.

Když je soud příliš dlouhý, účastníci ztrácejí pozornost, nesledují dění, baví se a neustálé jejich okřikování pak kazí charakter veselé zábavy.

Proto jednání musí být vedeno vtipně a humorně a to předpokládá trochu přípravu předem a aktuální doplnění o prohřešky toho dne. **Jednání nesmí nikoho urazit a nikomu pokazit náladu.** Soud končí okázalým zhasnutím svíce. Vtipný a přiměřeně dlouhý čestný myslivecký soud, který skutečně pobaví, se stane ozdobou poslední leče. Dlouhý, ukřičený, až hádavý soud, při kterém se předvádějí jen soudci a nikoho moc nepobaví, raději nedělejme vůbec.

A co dál?

Obsahem posledních lečí může být přijímání mezi myslivce a pasování na lovce, ovšem prováděné v době, kdy je ještě zaručeno důstojné „ovzduší“, tedy raději včas a rozhodně před soudem.

Hlavním obsahem posledních lečí bývaly vždy myslivecké a lidové písničky. Nevím, jaké jsou zkušenosti jinde, ale z mého okolí zpěv myslivců jaksi mizí, mladí myslivci již téměř nezpívají vůbec a i s tím vyprávěním je to slabší. Myslivecká latina patří také do tradic: trochu pravdy - trochu přibásnění, méně pravdy - více veselých výmyslů.

Jak řešit tento problém? Ty, o kterých víme, že vyprávět umí, musíme trochu vybídnout, většina je jich skromných, nechťejí se vnucovat. Musíme jim dát znát, že o jejich vyprávění stojíme. Samozřejmě záleží na kvalitě. To ano. Hlavním smyslem by měla být dobrá zábava, pobavení, přátelství a pocit sounáležitosti k dobré partě lidí se společným zájmem. Tak to je asi vše, co by mělo být obsahem posledních lečí.

A úplně na závěr, **co by nemělo**: přemíra alkoholu, vyčítání a hádky, střílení v noci cestou domů a další, mnohdy až nepochopitelné nešvary. To vše kazí dobrou pověst české myslivosti. Mějme na paměti, že kdykoliv při jakékoliv příležitosti v zeleném spoluvytváříme svým chováním obraz myslivců a myslivosti, nezavdávajme tedy příčinu, snažme se vždy, i při dobré zábavě, jídle a pití, kontrolovat a korigovat svoje chování v mezích obecné lidské slušnosti a morálky.

To vše platí řekněme o tzv. „malých“ posledních lečích, které jsou po honu, pro jejich účastníky, případně jen pro přizvané rodinné příslušníky. Ale pak se často konají i „velké“ poslední leče, pro veřejnost a jsou spojeny s taneční zábavou. Tam je potřebí poněkud redukovat program, který by návštěvníkům ubral tanec, ale naopak připravit lákavou a bohatou zvěřinovou tombolu, která bývá hlavním lákadlem pro účast. Musíme program uzpůsobit s ohledem na přítomnost řady nemyslivců a využít ale při tom vhodného zařazení ukázek z našich tradic a zvyků k propagaci myslivosti.

ÚLOMEK

Je jakýmsi atributem myslivosti a prolíná do mnohého mysliveckého počínání, lovem počínaje a mysliveckými obřady a slavnostmi konče. Jak už sám název napovídá, vždy jej zásadně ulamujeme, nikdy neřežeme a nestříháme. Užíváme úlomky jednovýhonkové, třívýhonkové a pětivýhonkové. To platí samozřejmě pro jehličnaté, ale lze užívat i úlomky listnaté, ale nikoliv z cizokrajných rostlin. To v případě, když úlovku je nejbližší strom listnatý, ale ve všech ostatních případech je vhodnější úloemek z jehličnanů.

Jaké tedy rozeznáváme úlomky, jaké je jejich použití v praxi a časté chyby:

Stavovský úloemek – nejlépe třívýhonkový, dává se na levou stranu klobouku při mysliveckých slavnostech, kynologických akcích, střeleckých soutěžích a mysliveckých ceremoniálech. Ale i při mysliveckých pohřbech (v tomto případě rubem navrch). Možno jej předat i na závěr přijímání nového myslivce jako symbol přijetí do stavu mysliveckého.

Poslední hryz, poslední zob – opět třívýhonkový, dává se do svíráku ulovené spárkaté zvěři, do klovců a zobáků velké pernaté lícem nahoru, ulomenou částí dovnitř. Chybou je dávat poslední hryz liškách a šelmám vůbec.

Vlastnický úloemek – nejlépe pětivýhonkový a pokládáme jej na komoru zvěře položené na pravý bok na znamení řádného mysliveckého ulovení. U samčí zvěře směřuje ulomená část směrem k paroží (toulcům, růžkům), u samičí zvěře vrcholová

část směrem k hlavě. Častou chybou je pokládání nad břicho, pod hřbet, nerespektování pohlaví a také prořezávání kůže, aby úlomek nespadl.

Za úspěšný lov (lovecký úlomek) – třívýhonkový, nebo listnatý ve velikosti dlaně. Po lehkém smočení v barvě se dává na pravou stranu klobouku. Je-li lovec sám, udělá to takto, má-li doprovod, počká, až k předání dojde od něho. Předává se levou rukou položený na klobouku, nebo na rukojeti tesáku ulomenou částí ke střelci. Úlomek se dává za veškerou spárkatou, za velké šelmy, lišku, z pernaté nyní jen za divokého krocana, dropa a bažanta královského. Nosí se jen do konce dne lovu. Chce-li lovec působivě poděkovat průvodci za jeho zásluhy, přivábení, či jinému za úspěšný dosled barvářem, pak po obdržení úlomku ulomí jednu boční snítku a předá průvodci, či majiteli psa – (možno i psovi za obojek).

Odepřít předání úlomku má průvodce tomu lovcovi, který lovil nesprávně, nepatřičné pohlaví, chovný kus, nesprávnou zbraní nebo střelou.

Pětivýhonkový úlomek se může předat i vyhlášenému králi honu za celodenní úspěšný lov.

Chyby: příliš velké větvičky až větve, vetknutí dozadu na klobouk, předávat tesákem ostřím proti lovcovi, či na klobouku vrcholovou částí k lovcovi. Kardinální chybou je pak říkat tomu „předávání záloмок“!

Jednovýhonkový – výstřelový se po vyvržení zvěře vsune do výstřelové rány (má v létě praktický význam – zabránit kladení vajíček mouchami).

Ozdobné úlomky – zdobí se jimi čistě prostřené stoly při plesech, posledních lečích, hostinách a různých slavnostních příležitostech. Při mysliveckých hostinách se mohou malé úlomky položit na ubrousky a hosté si je vetknou jako ozdobu do knoflíkové dírky klopky kabátu na levou stranu.

Takže z toho všeho je patrné, že jen tradice úlomků je velmi bohatá, obsáhlá a možná i trochu náročná na dokonalou znalost a správné užívání. Absolutní znalost bez výhrad se očekává od každého mysliveckého hospodáře a také jeho dohled na mladé, nové a neznalé myslivce. Na symboliku úlomku se nemá zapomínat a při všech mysliveckých akcích se jí má vhodně využívat.

ZÁLOMEK

Záloemek není úlomek i když právě zaměňování názvu záloemek za úlomek je jeden z nejzávažnějších prohřešků, stále někteří hospodáři a myslivci předávají a dávají si za úspěšný lov zvěře „záloemek“. Záloemky jsou praktická **němá myslivecká mluva**. Jednotliví lovcovi se v krajině, v lese jejich pomocí dorozumívali od dávných dob. Již za středověku a i později bylo užívání záloemků včleněno do loveckých ceremoniálů. Dnes se používají již méně, ale mohou. V praxi stále užitečný je zejména nástřelový záloemek, ale i stanovištní, případně stopový. Při zkouškách loveckých psů je lépe značit trasy pobarvené stopy záloemky, místo bílení stromů vápnem, či používání nevhodných plastických hmot nebo krepových papírů. Totéž platí i při přípravování soutěží mládeže O Zlatou srnčí trofej a případně i jiných mysliveckých akcí a soutěží. Záloemky pořizujeme uříznutím, ulomením, zalomením či nalomením a značíme jimi určitá místa, Nesouhlasím s ojedinělým názorem, že používání záloemků patří snad jen do jelenářských oblastí. Uvedu jen jeden příklad: stanovištní záloemky předem označit před honem na kachny kolem rybníka jednotlivá stanoviště střelců. Obsazení takové leče je pak velmi rychlé a není potřeba ani závodčího. Záloemků, jako dobrých pomocníků v organizaci mysliveckých akcí najdeme více. Domnívám se, že jejich používání škodí spíše současná velmi uspěchaná doba, překotnost v organizování lovů, kdy již na staré dobré tradice se nedostává času. Všechny záloemky se po použití vždy odstraní, aby místo dorozumívání nedocházelo k nedorozumívání. Používání záloemků má svůj praktický význam, je poměrně jednoduché a bylo by vhodné, kdyby jejich použití doznalo i v dnešní době znovu většího rozšíření. V kroužcích mladých přátel přírody a myslivosti lze pomocí záloemků uspořádat pro děti velmi zábavnou hru a tak učit i případně nové myslivce této staré a krásné tradici.

HLAVNÍ záloemek má délku paže, je ostrouhán z kůry po líci i po rubu, aby se lišil od jiných větví. Pokládá se nebo zavěšuje na nápadném místě, viditelná je spodní strana. Znamená „pozor“ a myslivec, který jej našel, ví, že se zde něco důležitého děje; hledá proto další znamení.

SMĚROVÝ záloemek má délku poloviny paže, je také ostrouhán z kůry po líci i rubu. Uříznutou částí ukazuje k určitému místu, nebo ukazuje směr cesty. Tyto záloemky se pokládají spodní stranou nahoru, jeden od druhého na dohled, nebo i častěji.

NÁSTŘELOVÝ záloemek. Označujeme jím nástřel, místo, kde stála zvěř v době výstřelu. Je zvlášť důležitý, střílíme-li za soumraku a případný dosled odložíme na ráno. Stála-li zvěř u stromu, keře, zalomíme větev na něm, na holině zapíchneme kolmo do země neostrouhaný záloemek délky přes polovinu paže. S nástřelovým záloemkem položíme ještě na

nástřel **STOPOVÝ zálomek**, nazývaný také „slednicí“. Je to větvíčka velikosti dlaně, položená spodní stranou vzhůru. Ulomená část se nožem zaostří a tímto koncem ukazuje směr odskoku u samčí zvěře, zatímco u samičí zvěře ukazuje směr odskoku rostlý konec. Aby nedošlo k mýlce, klade se za tento stopový zálomek na opačnou stranu malý **PŘÍČNÝ zálomek**. Ten má velikost asi délky prstu, klade se spodní stranou nahoru a ulomeným zaostřeným koncem směřuje libovolně. Nepozoroval-li střelec po ráně přesný směr odskoku, nebo si není jistý, položí na zem stopový zálomek do směru pravděpodobného odskoku a k němu položí dva příčné, jejichž ulomené konce směřují jeden nalevo, druhý napravo.

STANOVIŠTNÍ zálomek označuje stanoviště střelců při honech. Je velikosti paže, není ostrouhaný, má však ulámané větvičky až na několik koncových. Na každém stanovišti je zapíchnut kolmo do země. Může být k němu ještě přiložen směrový zálomek, ukazující směr odchodu po skončení leče. Je vhodné tímto zálomkem označit též stanoviště střelce při osamělém lovu na spárkatou zvěř.

VÝSTRAŽNÝ zálomek, zvaný též „výstražka“ vyrobíme z větve velké nejméně délky paže, ostrouhané zcela z kůry až na několik koncových větviček. Nad místem zlomu uděláme zářez a ohneme jej do oblouku tak, aby bylo možno vrcholovou část vsunout do zářezu. Upozorňujeme jím na nějaké zařízení (natažený sklopec apod.), zejména pak na nebezpečí, nebo zálomek umístíme tam, kam nechceme, aby v daný čas chodili jiní, kupř. k obsazenému posedu apod. Tento zálomek umístíme co nejnápadněji, nejlépe zavěsíme na kmen stromu, či na tyčovinu, kůl apod.

ČEKACÍ zálomek dává pokyn „Počkej zde na mne!“. Používá se ku příkladu v tom případě, jestliže jsme si dali s někým sraz na určitém místě a byli jsme nuceni se na čas vzdálit, anebo i v jiných podobných případech. Jsou to dva zálomky velikosti paže, neostrouhané, položené křížem spodní stranou nahoru. Nemůže-li ten druhý čekat, uláme větvičky zálomků až na několik koncových a položí je opět křížem. Třemi čekacími zálomky vedle sebe položenými se označuje shromaždiště při honu.